

RESİMLİ TÜRKİYE FLORASIŞ Yazım kuralları Ek-4

Betimler:

Türün Betimi: Türün betimlenmesinde izlenecek sıra daima "bütünden parçaya, aşağıdan yukarıya ve dıştan içeriye doğru" olmalıdır. Tereddüt ettiğiniz yerlerde sıra ve bazı örnek betimler için bu yazının sonuna bakabilirsiniz.

Türün betimlenmesinde kullanılacak teknik sözcükler için "**Yazım Kuralı-Ek 5-Sözcükler**"e bakınız. Betimler ve anahtarlarda kullanılması arzulanan sözcükler **kalın** olarak yazılmıştır. Bu sözcüklerin hangi teknik terimin karşılığı olduğunu aynı ekte bulabilirsiniz. Kullanılması belirtilen sözcük yerine başka bir öneriniz varsa bunu karşılığını da yazarak bize gerekçesi ile belirtiniz.

- 1- Bitki (genel)
- 2- Kök
- 3- Gövde
- 4- Yaprak
- 5- Çiçekdurumu
- 6- Çiçek (çiçek örtüsü)
- 7- Androkeum
- 8- Ginekeum
- 9- Meyva
- 10- Tohum ve fide

Ayrıca "eşey ve tozlaşma", "periyodisite ve olgunlaşma", "büyüme ve gelişme", "kromozom sayısı" gibi özellikleri —**gerekliyorsa**— uygun yerlerde betime ekleyiniz. Örneğin, bitkinin eşeyinden bahsediliyorsa en başta belirtilebilir; çiçekdurumunun eşeyinden ya da çiçeğin eşeyinden bahsediliyorsa yine benzeri biçimde ilgili yerlerde betime eklenebilir.

Ölçüler, betimlerde çok önemli bir yere sahiptir. Kullanılması gereken ölçü birimleri metrik sistemdir (metre [m]; santimetre [cm]; milimetre [mm]; çok gerekliyorsa mikrometre ya da mikron [μm]). İlgili cins veya aile için özel ölçü almak gerekliyorsa, lütfen bunu en başta tanımlayınız.

Bitki boyunu lütfen toprak düzeyinden, bitkinin en üstteki organının ucuna kadar ölçünüz. Aksi durumu mutlaka belirtiniz.

Yüzey büyüklüklerinde önce boy/uzunluk, sonra genişlik/en ölçülerini araya çarpı ($\times$) işareti koyarak belirtiniz. **Bir formülün içindeki rakamların metrik birimi mutlaka aynı olmalıdır (m $\times$ m; cm $\times$ cm; mm $\times$ mm gibi).**

Normalden sapan boyutları parantez içinde veriniz:

Ölçülerde ondalık sayıları lütfen virgül (,) ile ayırınız, Türkçe'de böyledir. Lütfen ondalık ayırımında nokta (.) kullanmayınız. (Bu durum özellikle metin düzeltmelerinde bize çok vakit kaybına sebep olmaktadır.)

Örneğin: "Bitki (2-)3-7(-10) cm boyunda." Bu formülün anlamı bitkinin çoğunlukla 3 ilâ 7 cm boyunda olduğu, ancak bazan 2 cm kadar kısa ya da 10 cm kadar uzun olabildiği anlaşılır.

"Yaprak 10-50(-80) $\times$ (2-)4-18 mm." Bu formülün anlamı yaprakların çoğunlukla 10 ilâ 50 mm boyunda ve arada sırada 80 mm'ye uzayabildiği; 4 ilâ 18 mm eninde olduğu, arada sırada 2 mm kadar dar olabildiği anlaşılır.

Ölçü formülleri birer kelime olarak sayılmalıdır; çiçeklenme ve meyve bağlama zamanının başlangıcı ve sona erdiği ayların isimleri arasına tire konularak belirtilmelidir.

Sonuç olarak **betimler en az 150 kelime en çok 300 kelime** olacak şekilde düzenlenmelidir.

Betimi takiben bitkinin yaşama ortamları (habitatu) ve asgari-azami rakımları belirtilmelidir.

ÖRNEK BETİMLER

Aşağıdaki örnekler betim için gereken uzunluklara örnek alınmamalıdır. Terminoloji bakımından örnekler verilmiştir.

Silene L. / Nakıl

Bir, iki veya çokyıllık otsu, bazen çalimsı bitkiler. Gövde yastıksı, dik, yükselici bazen yatık, salgılı veya salgısız, kısa havlı tüylü, nadiren tüysüz. Yapraklar basit, mızraksı ilâ ters mızraksı, yüreksi, kaşıkı, tersyumurtamsı, dikdörtgensi, şeritsi, genellikle saplı, nadiren sapsız, 1-3 veya daha fazla damarlı, kısa yumuşak tüylü, bazen tüysüz; kenarlar düz veya dişli, nadiren loplu. Çiçekdurumu dikazyum, bileşik dikazyum veya bileşik salkım, nadiren tek çiçekli. Çiçekdurumu sapı genellikle tüylü. Çiçekler saplı veya sapsız, aktinomorf. Çanak tüpü 3-45 mm uzunluğunda, 10-60 damarlı, genellikle salgılı veya salgısız basit tüylü, nadiren tüysüz; çanak dışı 5 tane, 1-5 mm uzunluğunda. Taçyaprak 5 tane, beyaz, kirli beyaz, sarı veya açık pembe, genellikle çanaktan uzun; taçyaprak ayası genellikle 2 parçalı; kabza tüysüz, nadiren basit tüyü, bazen aya ve kabzanın birleşme yerinde iki yan kulakçıklı veya dilcikli; taç pulları genellikle mevcut, değişken şekilli. Yumurtalık üstdurumlu; pilasentalanma serbest eksenli; sitilus 2 veya 5 adet; sitigma genellikle tüylü. Erkek organ 10 adet; filament genellikle tüysüz, nadiren basit tüylü; anter bağlantısı oynak. Meyve dişli kapsül; diş sayısı sitilus sayısının iki katı; antrofor genellikle tüysüz. Tohumlar böbreksi, 0,2-3 mm uzunluğunda, açık veya koyu kahverengi.

Silene leptoclada Boiss. / kaya nakılı

Çokyıllık. Gövde dik, 10-38 cm uzunluğunda, tüylü; tüyler salgılı-havlı, gövde tabanında daha yoğun ve uzun, üst kısma doğru kısa ve seyrek; düğüm sayısı 4-8 adet; düğümler arası mesafe uca doğru artar. Yapraklar seyrek, salgısız-ipeksi, kırılmış-ipek tüylü; taban yapraklar rozetsi, tersmızraksı ilâ kaşıkı, 15-60x3-10 mm; gövde yaprakları dar eliptik, dar tersyumurtamsı, 3-30x1-5 mm. Çiçekdurumu genellikle 2 veya 3 çiçekli dikazyum, nadiren tek çiçekli. Bırakte mızraksı, 1,1-5x0,4-1,8 mm. Bırakteol bırakteye benzer ancak daha küçük. Çiçekdurumu sapı 17-70 cm uzunluğunda, salgılı-kısa yumuşak tüylü. Çiçek sapı 4-38 mm, salgılı-kısa seyrek yumuşak tüylü. Çanak 8-15 mm uzunluğunda, meyvede az çok şişkin, salgılı-kısa seyrek yumuşak tüylü, üst genişliği çiçekte 1,2-4 mm, meyvede 2,4-7 mm; damarlanma ağsı; dişler üçgensel, 0,5-2,5x0,5-2,8 mm. Taçyaprak beyaza yakın açık pembe, uca doğru koyu renkli, 8-16 mm uzunluğunda, çanakdan 1,2-3,2 mm uzun, dilcikli; aya iki parçalı; kabza 3,4-12,5 mm uzunluğunda. Dışı organ birleşik karpelli; sitilus pürüzlü tüylü, 2-2,6 mm uzunluğunda; yumurtalık 3,8-7,1x0,6-3,3 mm. Erkek organ 10 (5 uzun, 5 kısa) adet; uzun erkek organ 4,5-9 mm uzunluğunda; kısa erkek organ 3-7,5 mm uzunluğunda; başçık 0,5-1,2x0,2-0,7 mm. Androfor 2,1-3,5 mm uzunluğunda. Kapsül dikdörtgensi,

çanakdan dışarı fırlak, 7-12,5x3-7 mm; dişler üçgensel, 1-3x0,8-2,8 mm. Tohumlar böbreksi, açık kahverengi, 0,4-1,2x0,2-0,9 mm.

Pastinaca L. / Kelemenkeşir

İki ya da çokyıllık; kazık kök kalın ya da ince; lifli yaka genellikle yok; tüysüz, havlı veya az pürüzlü. Yaprak iki yüzde de tüylü, 1-2-teleksi, en uçtaki bölmeler basit ya da derin teleksi, gövdenin üst kısmında çok küçülmüş. Şemsiye bileşik, terminal ya da koltuksal, 3-12(-20) kollu; kol tüylü, eşit uzunlukta veya değil. Bırakte ve bırakteol bulunmaz, varsa 1-6 tane, şeritsi ilâ mızraksı, tüylü veya tüysüz. Çanakyaprak belirgin değil. Taç aktinomorf, sarı, yeşilimsi sarı veya nadiren pembe. Merikarp eliptik, bazen yuvarlakça ya da ters yumurtamsı, sırt kısmından oldukça yassılaştırmış, tüylü ya da tüysüz; sırt damarları belirgin. Sitilus genellikle kıvrık, nadiren dik. Sırttaki yağ kanalı genellikle 4 adet, eşit ya da farklı uzunlukta. Merikarpın birleşme yüzeyi çıplak veya mumsu, yağ kanalı genellikle 2 tane, nadiren 4-6 tane.

Pastinaca sativa L. / şeker havucu

İkiyılılık, 65-200(-300) cm boyunda; kazık köklü, lifli yaka yok veya nadir. Gövde, silindirik ya da köşeli, çizgili ilâ oluklu, az veya çok tüylü. Yaprak 1-teleksi, 10-35x3,5-18 cm, eliptik veya yumurtamsı, iki yüzde de tüylü. Yaprak pirimer bölmesi 3-7 tane, dikdörtgensel, yumurtamsı veya üçgensel, testere dişli, ucu sivri veya küt. Şemsiye bileşik, terminal ya da koltuksal, 25-55 mm, 3-8 kollu; kollar eşit uzunlukta veya değil, tüylü. Bırakte ve bırakteol bulunmaz veya 1-2 tane, düşücü. Çanakyaprak belirgin değil. Taç 1,1-2 mm, aktinomorf, sarı, sırtta tüysüz ya da çok az tüylü. Merikarp 5-6,5x4-5 mm, eliptik ilâ yumurtamsı, tabanda hafif girintili, kenarı düz, ucu hafif girintili, çok az minik tüylü; sitilus tüysüz. Sırttaki yağ kanalı 4 adet, mekiksi; merikarpın birleşme yüzeyi çıplak ya da mumsu; yağ kanalı 2 tane, genellikle paralel.

Allium anatolicum Özhatay & B.Mathew / ana soğanı

Soğan yumurtamsı, 1-1,5 cm çapında; dış tünik kahverengi, gövde üzerinde 5 cm'ye kadar boyun oluşturur, birkaç soğancıklı. Gövde yaklaşık 40 cm boyunda. Yapraklar 3-4 adet, gövdeye eşit boyda veya kısa, silindirimsi, içi boş, 1-1,5 mm çapında, belirgin damarlı, kenarlar ve damarların üzeri pürüzlü, kın gövdenin 1/3'ü kadar. Sıpata inatçı, 2 kapaklı; kapaklar geniş yumurtamsı, uçta aniden gaga şeklinde daralır; gaga 4-5 mm uzunluğunda. Şemsiye yoğun, küremsi, yaklaşık 3 cm çapında; çiçek sapı 9-12 mm, pürüzsüz; bırakteol

bulunur, 2-3 mm uzunluğunda. Çiçek örtüsü çansı ya da testimsi; periyant bölmeleri beyaz görünümlü 3,5-4,5 × yakl. 1,5 mm, mızraksı, küt ya da derin girintili, belirgin omurgalı; dıştakiler seyrek, belirgin, dallanmış, omurga pürüzlü; içtekiler pürüzsüz ya da seyrek pürüzlü. Erkek organ açıkça taşkın; dış iplikçikler basit, 5 mm, pürüzsüz; içtekiler 3 uçlu, uçlar çiçeklenme dönemi taşkın; başcık sarı. Sitalus 3,5-4 mm uzunluğunda.

Asphodeline turcica Tuzlacı / yayla çirişi

Çokyıllık. Kökler çok sayıda, nahif. Çiçekli gövdeler (50-)70-120(-140) cm (çiçekdurumu dahil), az çok dik, 4-15 mm çapında, alt yarısı yapraklı; yapraksız kısım silindirik, pürüzsüz. Yapraklar mumlu, şeritsi, uca doğru incelik, tabanda kuruzarsı kenarlarla genişlemiş; kenarlar az çok pürüzlü, çiçekdurumu basit ya da 1-6 dallı, (23-)35-60(-75) cm uzunluğunda, seyrek çiçekli. Bırakte kuruzarsı, 15-25 mm, mızraksı, uzunca sipsivri. Bırakteol kuruzarsı. Çiçekler her bir düğümde kümelenmiş. Çiçek sapları, meyva zamanında 15-20(-30) mm, eklemli. Çiçek örtüsü bölmeleri 15-20 mm uzunluğunda, aynı renkli, beyaz ya da nadiren dış bölmeleri dışı soluk pembe (gölgeli yerlerde). Erkek organlar farklı uzunlukta; dıştaki 3 iplikçik tırnaklı. Kapsül köşeli, uçta 3 boynuzlu, 7-8×7-9 mm. Tohumlar 4-5 adet.

Fritillaria latakensis Rix / Karalâle

Soğan 7-10 × 9-20 mm, küremsi veya yumurtamsı; soğancık 0-2; tunika ince, kâğıtsı. Gövde 8-45 cm boyunda, dik, pürüzsüz. Yapraklar 5-10 tane, mumsu; alt yapraklar 3-10 × 0,2-1,0 cm, almaşlı veya hemen hemen karşılıklı, şeritsi, küt, kanallı; orta yapraklar 2,5-10,6 × 0,15-0,85 cm, almaşlı, şeritsi, sipsivri. Bırakte 1 tane, 1,8-9,2 × 0,1-0,4 cm, şeritsi, sipsivri. Çiçek 1-2 tane; perigon dar çansı, dışta mor, içte yeşilimsi-sarı veya dışta kahverengimsi-mor, yeşil şeritli, içte yeşilimsi-sarı, mor, iç perigon segmentlerinin ucu sarı; dış tepaller 1,8-3,0 × 0,4-0,8 cm, dar mızraksı, şeritsi, küt; iç tepaller 1,8-3,0 × 0,6-1,5 cm, tersmızraksı, kaşık, sivri çıkıntılı veya küt. Balöz bezleri 2-6 × 1-1,5 mm, dar ilâ geniş mızraksı, yeşil, tepal tabanının 1 mm yukarısında. Filamentler 6-9,5 mm boyunda, sivilceli, beyazımsı-sarı; anterler 2,5-7,2 mm boyunda, eliptik, ucu sivri çıkıntılı, sarı. Sitalus 6,5-11 mm boyunda, 3 loplulu; loplular 2-7 mm, pürüzsüz; sitigma dümdüz. Kapsül 15-30 × 9-19 mm, yumurtamsı, dikdörtgenimsi, kesik uçlu, tabanı kamamsı, mumsu, kanatsız. Tohumlar 4-6,5 × 3,5-5 mm, yassı, tersyumurtamsı, dar tersyumurtamsı, tohum kabuğu açık kahverengi veya sarımsı kahverengi, ağsı-peteksi.